

Complaint to ESA for violation of the Water Framework directive

Enclosure no 2

Letters and petitions from businesses and business organisations that are against a permit for submarine tailings disposal in Førdefjorden

1. Ja til reint hav – nei til fjorddeponi ! (Yes to a clean sea – no to tailings disposal in the fjord). This petition is signed by 60 local businesses in Sogn og Fjordane, mostly in seafood and fishing, with a yearly turnover of 16 billion Norwegian crowns (about 2 billion euro).
2. Letter to “Ministry of Climate and Environment”, “Ministry of Local Government and Modernisation” and “Ministry of Trade, Industry and Fisheries” from Norwegian Seafood Federation (Sjømatnæringen – FHL), <http://sjomatnorge.no/norwegian-seafood-federation/>
3. Letter to “Ministry of Climate and Environment” and “Ministry of Local Government and Modernisation” from Virke (the Enterprise Federation of Norway that organizes and represents over 19 000 businesses with more than 220 000 employees in Norway). <http://www.virke.no/omvirke/aboutvirke>
4. Letter to “Ministry of Climate and Environment”, “Ministry of Local Government and Modernisation” and “Ministry of Trade, Industry and Fisheries” from The Norwegian Hospitality Association (NHO reiseliv), that has 2500 member businesses with a total of 55.000 employees. <http://www.nhoreiseliv.no/english/>
5. Petition from Norske lakseelver (Norwegian Salmon Rivers, with 7000 individual river owners) <http://www.lakseelver.no/Engelsk/main.htm>, Friends of the Earth Norway, Nature and youth, Greenpeace and the Norwegian Biodiversity Network (SABIMA).
6. Letter to “Ministry of Climate and Environment”, “Ministry of Local Government and Modernisation” and “Ministry of Trade, Industry and Fisheries” from the Norwegian Fishermen’s Organization (Fiskarlaget) <http://www.fiskarlaget.no/index.php/fiskarlaget-engelsk>

Ja til reint hav – nei til fjorddeponi !

Deponering av slam frå gruvedrift i fjorder er brudd på anerkjente norske "føre var" prinsipp, er lite akseptert i internasjonal samanheng, og er bruk av gårdsdagens teknologi i eit land som vil satse på reint miljø og bærekraftige løysingar der m.a. dyrking av havet skal vere morgendagens satsingsområde etter olja.

I norske fjorder slit vi framleis med gamle miljøsynder frå industriutslepp, og må ikkje tillate at nye område no vert negativt påverka med nedslamming av frisk reint sjøvatn og utrydding av botndyrsamfunn. Direktoratet for Naturforvaltning skriv i si høyringsuttale m.a. at "Førdefjorden har i dag reine botnsediment, ei rik botnfauna, koraller, svamper, viktige gytefelt og oppvekstområde for kysttorsk, gyteområde for kveite, breiflabb og sild, truga djupvassfisk og tilhøyrande vassdrag med elvemusling og kritisk truga ål. I deponiområdet vil tiltaket ha betydelege negative konsekvenser for ei rekke av disse artane og naturtypene".

Havforskningsinstituttet er sterkt kritisk til planane, og ein NINA-rapport peiker på mangelfull kunnskap og betydeleg usikkerheit omkring kva slag påverknad fjorddeponiet kan ha for laks og dessutan at slik kunnskap er totalt fråverande for sjørreten sitt vedkomande. Nettopp sjørreten er ein av dei artane i fjorden som vil vere mest sårbar for suspenderte partiklar i sjøen, men det er også uvisst korleis laksen vil takle dette.

Planane gjeld uttak og prosessering av eklogitt-malm med rutil (titanoksid) i Engebøfjellet, med eit kontinuerleg utslepp i sjøområdet utanfor av ufatteleg 16 500 tonn gruveslam og flokkuleringsmiddel med akrylamid pr døgn i ein 50-års periode. Internasjonalt er titanoksid eit helsemessig kontroversielt stoff. Det er berekna at drifta totalt vil medføre eit utslepp på nær 300 millioner tonn gruveavgangsmasser, og vil danne eit 150 m høgt berg av livlaust slam på fjordbotnen, fordelt utover eit samanhengande areal på minimum 4,4 km² – dvs. eit areal tilsvarende 62 fotballbaner (internasjonale mål), som vil utgjere om lag 5 % av det totale arealet av Førdefjorden.

Erfaring med store steinbrot andre stader i fylket (t.d. Seljestokken og Dyrstad) syner at det vil oppstå hendingar utover det som var planlagt og godkjend på førehand, t.d. nedbørsperioder med avrenning direkte frå land (drensvatn, prosessvatn, sigevatn) dvs. i overflatevassmassane, med dei følgjer dette vil få. Havforskningsinstituttet syner til Oslofjorden då giftige sediment blei mudra og flytta frå Bjørvika til lenger ut i fjorden. Ingen giftstoff skulle sleppe ut, men det skjedde likevel. Også ei rekke andre forutsetnader for avgjerda om å satse på deponi haldt ikkje mål i Oslofjorden.

Små partiklar i nano-området har eit betydeleg høgare relativt nivå av tungmetaller enn større partiklar. Utslepp av suspendert finpartikulært materiale, m.a. nanopartiklar med titanoksid, har stor rekkevidde ved sterk straum og uvær. Betre måleinstrumenter og berekningsmodellar, syner at også djupe vassmassar i fjordane er langt meir dynamiske enn tidlegare antatt. Eksempel på lekkasje frå sjødeponi er dokumentert av Havforskningsinstituttet i Repparfjorden i Finnmark, der drift av partiklar er påvist eit godt stykke utover i kystøkosystemet frå deponi-området.

I Førdefjorden vil utsleppet føregå ved innlaupet til ein nasjonal laksefjord, der elvane Nausta og Jølstra har bærekraftige og lokalt viktige bestandar av laks og sjøauere. I kommunedelplan i Naustdal heiter det at ein der "skal etablere verdas beste villaksforvaltning" noko som blir meningslaust om fjorddeponi planane blir realisert, særleg når ein samstundes veit at Nausta er eit verna, nasjonalt laksevassdrag.

I utsleppsområdet er det også fleire lokaliteter med oppdrett av laks som kjem i risikosona, og som må leggje ned drifta på minimum ein av sine lokalitetar. I nærområdet her vil dei vil få problem med å finne alternative lokalitetar.

For å setje saka i perspektiv og synleggjere eit paradoks i den norske miljøforvaltninga, må det nemnast at blir det stilt krav til oppdrettsnæringa om å utføre jamnlege granskingar av miljøtilstanden på lokalitetane (MOM B og C). MOM B granskingane syner at 88 % av lokalitetane ligg i dei to beste kategoriane (1 og 2), og tilsvarande tal for MOM C granskingane er 94 %. Det skal m.a. dokumenterast at drifta er slik at botndyr kan leve her. Samstundes vil altså den omsøkte fjorddeponeringa utrydde store delar av botnøkosystemet i ein nasjonal laksefjord innafor eit areal på minimum 4,4 km², eit område som vil bli uproduktivt i minimum 50 år.

Internasjonale marked for matvarer er særst følsomme for miljømessige problemstillinger. Norsk oppdrettslaks blir marknadsført som ein kvalitetsvare produsert i reint sjøvatn langs vår flotte kyst og i våre vakre fjordar.

Oppdrettsnæringa i Sogn og Fjordane er ei viktig næring. Ei fersk gransking utført av Høgskulen i Sogn og Fjordane syner ei omsetnad i 2013 på om lag 1,5 milliardar kr, at 290 personar er direkte ansatt, og om lag 450 personar er ansatt i ulike tilknyttar næringar. Også turistnæringa nyttar dei naturgitte fortrinna våre i marknadsføring av kysten og våre fjordar. Kystnæringane som har undertekna dette oppropet omsatte i 2013 for 16 mrd. NOK.

Ei slik massiv forureining med mangeårig kontinuerleg fjorddeponering av gruveavgangsmassar er ikkje foreinleg med miljøvenleg gruvedrift, bryt med intensjonane i m.a. Vassdirektivet og Naturmangfaldslova, samstundes som Norge sitt rennomé og truverd som ansvarleg miljønasjon står på spel.

Vi ber regjeringa sei ja til reint hav og nei til fjorddeponi.

Florø, den 08.05. / 13.11.2014
Jan Arne Holm miljøansvarleg, Fishguard AS

Oppropet er støtta av:

- Askvoll Fiskarlag
- Bravo Seafood (Florø): eksporterte laks for 680 mill. kr i 2013
- Coast Seafood (Måløy): eksporterte laks for 2,8 mrd. kr i 2013
- Ewos (Florø): produserte fôr til ein verdi av 3 mrd. kr i 2013
- Firda Sjøfarmer (Florø/Gulen): produserte laks for 580 mill. kr i 2013
- Fishguard: omsatte fiskehelse, miljø og analysetenester for 25 mill. kr i 2013
- Marine Harvest Norway: disponerer 17 lokalitetar i Sogn og Fjordane
- Norwell (Florø): eksporterte laks for 1,2 mrd. kr i 2013
- Ocea North Sea (Florø): omsatte varer og tenester til oppdrett for 219 mill. kr i 2013
- Salmon Group (45 små/mellomstore fiskeoppdrettare): produserte laks for 4,5 mrd. kr i 2013

Av disse er 14 i Sogn og Fjordane:

Barlindbotn Settefisk, E. Karstensen Fiskeoppdrett, Flokenes Fiskefarm, Gjøllanger Settefisk, Hyen Fisk, K. Strømmen Lakseoppdrett, Landøy Fiskeoppdrett, Marø Fiskefarm, Nordfjord Laks, Osland Havbruk, Sandnes Fiskeoppdrett, Steinvik Fiskefarm, Svanøy Havbruk, Sulefisk

- Seaborn: eksporterte laks for 2,4 mrd. kr i 2013
- Skaar-Norway (Florø): eksporterte laks for 300 mill. kr i 2013
- Slakteriet (Brekke): slakta oppdrettsfisk til ein verdi av 50 mill. kr i 2013
- Slakteriet (Florø): slakta oppdrettsfisk til ein verdi av 100 mill. kr i 2013
- Sub Aquatech (Askvoll): omsatte miljøtenester for 2,5 mill. kr i 2013
- Sunnfjord Dykkerservice (Florø): omsatte dykkertjenester for 12 mill. kr i 2013
- Stiftinga Norsk Villaksforvaltning
- Visit Fjordkysten (Bremanger-Gulen): omsatte reiselivstenester for 3,5 mill. kr i 2013

Dato 17.11.2014

Nærings- og fiskeridepartementet

Postboks 8090 Dep.

0032 Oslo

Klima- og miljøverndepartementet

Postboks 8013 Dep.

0030 Oslo

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Postboks 8112 Dep.

0032 Oslo

Reguleringsplan og konsekvensutredning for Engebøprosjektet i Naustdal kommune

Fiskeri- og havbruksnæringsens landsforening (FHL) viser til departementenes behandling av reguleringsplan og konsekvensutredning for «Engebøprosjektet» i Naustdal kommune i Sogn og Fjordane. Selskapet Nordic Mining AS søker her om gruvedrift, som vil medføre utslipp av om lag seks millioner tonn gruveavfall til Førdefjorden per år, de neste 50 årene. Vi viser også til våre tidligere innspill i saken.

Sjødeponi og sameksistens

Et godt havmiljø er avgjørende for kvalitet, omdømme og markedsverdi for norsk sjømat. Norge er i dag verdens tredje viktigste sjømateksportør, og vi eksporterer mer enn 30 millioner sjømatmåltider hver dag. Dersom vi forvalter havet, kysten og de marine ressursene på rett måte, vil denne matproduksjonen kunne foregå i et evighetsperspektiv. En rekke kunnskapsmiljøer har også fremholdt at det er et betydelig potensial for økt verdiskaping og økt matproduksjon for sjømatnæringen frem mot 2050.

FHL er generelt positivt innstilt til ny næringsvirksomhet som utnytter naturressursene på en forsvarlig måte. Sjømatnæringsens grunnleggende oppfatning er at norske fjorder skal holdes så rene som mulig. FHL har sammen med Norges Fiskarlag inntil nå ikke krevd at sjødeponi skal forbys på generelt grunnlag. Forutsetningen har hele tiden vært at utslipp og dumping/deponering ikke må være til skade for norsk sjømatproduksjon. Først når en på en tillitvekkende måte kan dokumentere at dette ikke vil skje, kan planer godkjennes og utslipp aksepteres.

FHL har, sammen med Norges Fiskarlag og andre sjømatorganisasjoner, de siste fire årene forsøkt å formidle våre synspunkt på en god og ryddig måte, samt å oppnå en god dialog med bergverksnæringen og myndighetene. Våre forslag til tiltak omfatter:

1. Det må opprettes klare rutiner slik at sjømatnæringsens forvaltningsorganer, faginstitut og næringsorganisasjoner får alle aktuelle saker til uttalelse.
2. Innspill fra sjømatnæringa må vektlegges tungt og konkret når en vurderer om/på hvilken måte det skal gis tillatelse til planer og utslipp.
3. Mattilsynet og NIFES (Nasjonalt Institutt for ernærings- og sjømatforskning) har det nasjonale ansvaret for sjømattrygghet. Disse må få tilgang til all nødvendig kunnskap om

gruveavfall og prosesskjemikalier, slik at de kan bli i stand til å gjennomføre reelle risikovurderinger i forhold til mattrygghet.

4. Det må utarbeides kvalitetskrav for «samfunnsøkonomiske analyser» i konsekvensutredninger, slik at disse også tar nødvendig hensyn til sjømatnæring, mattrygghet og kyst- og fjordmiljø.
5. Vanndirektivet og vannforskriften (§ 12) må praktiseres på en likeverdig måte overfor bergverksnæring, sjømatnæring og andre.
6. Det må forskes nærmere på hva som er en langsiktig optimal forvaltning av mineralressursene, inkludert avfallsminimering, landdeponi og rensing av utslipp. Samtidig må det etableres tverrfaglig kunnskap om hvilke effekter gruveavfall og kjemikalier kan ha på fjordmiljø, gyte- og oppvekstområder, mattrygghet og sjømatnæring¹.
7. Potensielle «deponifjorder» må kartlegges på beste mulige måte for å få en akseptabel oversikt over naturverdiene og for å kunne gjøre best mulige vurderinger av hvordan gruveavfall vil spre seg i fjordsystemet. Dette bør etter vår oppfatning kunne gjøres innenfor rammene av et såkalt Kystmareano.
8. Det bør utarbeides rammer for såkalte «akseptkriterier» for utslipp av gruveavfall, som også tar reelt hensyn til sjømatnæringas behov.
9. Det bør etableres en formell arena for dialog og sameksistens mellom norsk bergindustri, sjømatnæring og andre (slik den nasjonale mineralstrategien senere foreslo).
10. En må sikre gode og tillitvekkende forvaltningsprosesser, der planer om utslipp av gruveavfall vurderes og avgjøres på grunnlag av solid tverrfaglig kunnskap.

Selv om forurensningsmyndighetene nå sender saker på høring til berørte parter i større grad enn før, er ingen av de andre forslagene hittil blitt tatt til følge.

I tillegg må det nevnes at sjømatnæringas organisasjoner og forvaltningsorgan har blitt holdt utenfor flere viktige nasjonale prosesser som legger rammer for utslipp av gruveavfall. Dette omfatter behandlingen av mineralavfallsdirektivet (Klif sendte ikke denne saken på høring til FHL og sjømatforvaltningen), arbeidet til Klifs «Ressursgruppe for bergverk og miljø» (Fiskeridirektoratet og Mattilsynet sendte skriftlige anmodninger om å få delta i utvalget, men fikk avslag) og NOU om miljøgifter (sjømatnæringas organisasjoner og forvaltningsorgan ble ikke inkludert i arbeidet, og forholdet til sjømattrygghet ble ikke behandlet, noe som var i strid med utvalgets mandat).

Konklusjonen er at en inntil nå ikke har lagt til rette for en kunnskapsbasert forvaltning av sjødeponi i Norge. Etter vårt syn er det beklagelig.

Om konsekvensutredning og forslag til reguleringsplan for Engebøprosjektet

Selskapet Nordic Mining AS har søkt om ny gruvedrift i Naustdal kommune i Sogn og Fjordane. Tiltaket vil, dersom det gis tillatelse, føre til utslipp av om lag 6 millioner tonn gruveavfall og store mengder kjemikalier til Førdefjorden. Det har blitt utarbeidet en konsekvensutredning (KU) i forhold til dette, som dessverre har store og avgjørende svakheter:

1. Nordic Mining AS har verken i planprogram, konsekvensutredning eller i søknad om utslippstillatelse, beskrevet de kommersielt aktuelle utvinningsprosessene, ut over

¹ Det såkalte «NYKOS-prosjektet», som nylig fikk en statlig bevilgning på 28 mill. kr, er etablert helt og holdent på gruveindustriens premisser. Sjømatnæringas innspill til prosjektet er ikke fulgt opp, og verken sjømatforvaltning, Havforskningsinstituttet, NIFES eller NINA har fått anledning til å være med. Prosjektet vil derfor i liten grad kunne bidra til det kunnskapsgrunnlaget sjømatnæringen etterspør.

skissestadiet. Av den grunn er det fortsatt ikke gjort greie for reelt kjemikalieforbruk, andel finfraksjon og dermed også potensialet for spredning av gruveavfallet. I Nordic Minings søknad om utslippstillatelse står det: *”Endelig prosessløsning skal foreligge medio 2010”*. Det har vært etterlyst god informasjon om dette de fire siste årene, uten å få noe tillitvekkende svar. Denne informasjonen burde vært konkret beskrevet før planprogram, konsekvensutredning, reguleringsplan og søknad om utslippstillatelse ble utarbeidet.

2. En har gjennom fire år anmodet om at Engebøprosjektet må kvalitetssikres i forhold til mattrygghet, uten at dette synes å være fulgt opp. Det er ikke riktig, som enkelte påstår, at den aktuelle forekomsten er fri for tungmetaller. Engebø er absolutt ingen ren forekomst. Om lag 96 % består av bergarten eklogitt, som etter planen skal finknuses, tilsettes ulike kjemikalier og slippes ut i Førdefjorden som avfall. Siden det her er snakk om enorme mengder avfallsmasser, vil dette føre til utslipp av flere hundre tonn kobber, krom, nikkel og bly i Førdefjorden per år. I tillegg vil det slippes ut 1-200 kg kvikksølv årlig. Dette utgjør store mengder giftige tungmetaller. Spørsmålet er i hvor stor grad disse tungmetallene vil bli biotilgjengelige, og i hvilken grad de vil kunne gå inn i næringskjedene, fisk og sjømat.

Som nevnt er den industrielle prosessen, og omfanget av utslipp av mer eller mindre giftige kjemikalier, aldri tilfredsstillende beskrevet. Gruveindustrien bruker argumentet om at slike utslipp betyr lite pga. fortynningseffekter. Det kan kanskje være riktig, men da må en også vite hvordan disse kjemikaliene brytes ned, hvilke nedbrytningsprodukter som dannes, om disse er giftige, om de bioakkumuleres og hva dette betyr med hensyn til mattrygghet og helse. I denne saken er det i tillegg risiko for skade som følge av store utslipp av nanopartikulær titanoksid. Mattilsynet slår i sin høringsuttalelse i saken fast: *«Mattilsynet kan ikke se at det i dette prosjektet er gjort noen vurderinger i forhold til mattrygghet»*. Så vidt vi kjenner til har hekker ikke Mattilsynet, NIFES eller Norges Fiskarlag fått tilgang til informasjon som gjør det mulig å gjøre en fornuftig risikovurdering av prosjektet i forhold til mattrygghet.

3. Strømforholdene i Førdefjorden har vært omdiskutert i lengre tid. Etter at NIVA (som har vært engasjert av Nordic Mining AS) og Havforskningsinstituttet var uenige om risikoen for spredning av avfallsmassene, ble UNIS engasjert som nøytral part for å undersøke saken. Det viste seg at Havforskningsinstituttet hadde rett i sine bekymringer.

I ettertid har DNV og Sintef målt og modellert strømforholdene i fjorden. Rapportene er deretter gjennomgått av Havforskningsinstituttet og andre, og det viser seg at flere forhold fortsatt ikke er behandlet på en faglig tilfredsstillende måte. Blant annet blir det brukt en forutsetning om at temperaturen er 17,5° C på bunnen av Førdefjorden, når synkehastigheten til gruveavfallet beregnes. I tillegg underestimerer rapportene perioder med høy strømhastighet/spredning.

Miljødirektoratet har lagt rapportene fra DNV og Sintef til grunn for sin vurdering, og skriver: *«For framskrivninger 25 og 50 år fram i tid, er bare mars måned modellert. Årsaken til at mars er valgt er at denne måneden ga størst spredning av partikler»*. Denne påstanden fra Miljødirektoratet er så vidt vi kan se verken i samsvar med det som framgår av rapportene fra DNV og Sintef, eller det som er generell fagkunnskap om strømforhold i norske fjorder. Mars er erfaringsmessig en svært rolig måned, når det gjelder strømforhold langs kysten. Miljødirektoratets konklusjon om at: «sannsynligheten for partikkelspredning ut av deponiområdet er lav», er derfor etter all sannsynlighet feilaktig. I tillegg kan vi heller ikke se at Miljødirektoratet har fått nye og tilstrekkelige opplysninger om den industrielle prosessen og reell andel finpartikler i avfallsmassene.

Vi har tidligere registrert at NIVAs ansvarlige for modelleringen av strømforholdene i Førdefjorden i en kronikk i Dagsavisen gir inntrykk av at gruveavfallet tilsvarer «*naturlig erosjon fra vassdragene rundt fjorden*». Det er fullstendig feil. De omsøkte utslippene til Førdefjorden er i følge NVEs tall 2.000 – 3.000 ganger større enn det som føres ut med de lokale vassdragene, og tilsvarer åtte ganger det Glomma tar med seg av slam og partikler per år. Det er selvfølgelig ikke bare de enorme mengdene gruveavfall som er foreslått sluppet ut i Førdefjorden, som betyr noe. De reelle effektene på fjordmiljø, gyteområder, fiskebestander, mattrygghet og sjømatnæring vil ikke bare avhenge av mengden avfall. Dette vil også avhenge av bergartenes sammensetning, tungmetallinnhold, finmalingsgrad, partikkelform, spredning, kjemikalieinnblanding og hva som skjer når disse kjemikaliene brytes ned. Fordi det aktuelle gruveavfallet ikke kan sammenliknes med naturlig eroderte løsmasser, er det ikke å regne som inert. Omsøkte utslipp vil etter vårt syn derfor heller ikke være i samsvar med føringene i vannforskriften og vanndirektivet.

4. Det ble tidlig i prosessen klart at det planlagte deponiområdet i Førdefjorden omfattet viktige sjømatområder. Det er dokumentert at fjorden er et viktig oppvekstområde for en rekke sjømatarter. Vi konstaterer at Miljødirektoratet i sin uttalelse i saken slo fast: «*De negative miljøkonsekvensene av sjødeponiet som vi har identifisert vil i liten grad kunne reduseres gjennom krav i en eventuell tillatelse etter forurensingsloven*». Det vil med andre ord ikke kunne gjennomføres avbøtende tiltak, som vil ha noen særlig verdi for fjordmiljø og fiskebestander.
5. Konsekvensutredningen til Nordic Mining AS har systematisk undervurdert (eller unnlatt å vurdere) forholdet til fjordmiljø, marinøkologiske forhold og hensynet til havbruksnæring, fiskerinæring og reiseliv. På den andre siden virker potensielle positive effekter å bli sterkt overvurdert.

En ringvirkningsanalyse som nylig er utarbeidet av Høgskulen i Sogn og Fjordane, gir oversikt over verdiskapinga knyttet til havbruksvirksomheten i fylket. I dag er det mellom 25 - 30 lønnsomme arbeidsplasser direkte knyttet til akvakultur bare i Førdefjorden. Omsetningen var i samme område på om lag 330 mill. kr i 2013. Sysselsettingstall fra Fiskeridirektoratet viser at havbruksnæringen gir 500 direkte og nærmere 800 indirekte arbeidsplasser i Sogn og Fjordane. I tillegg kommer aktiviteten til fiskerinæringen og ringvirkninger knyttet til det. Eksportverdien av sjømat fra Sogn og Fjordane ligger nå på 4-5 mrd. kr per år, og det omsøkte tiltaket vil også være til betydelig ulempe for omdømme og markedsverdi for sjømat fra fylket. Tallene ovenfor viser arbeidsplasser og ringvirkninger for dagens sjømatnæring. En rekke kunnskapsmiljøer mener at potensialet for sjømatnæringen og dyrking av havet kan mangedobles i verdi de kommende årene.

Verken konsekvensutredningen eller rapporten som var bestilt av Sunnfjord Næringsråd er å regne som reelle samfunnsøkonomiske analyser av gruveaktiviteten. De anslår kun mulige positive effekter av det foreslåtte tiltaket. Ødeleggelser og ulemper i forhold til fjordmiljø, mattrygghet og andre næringer (havbruk, fiskeri reiseliv m.fl.) er helt utelatt fra vurderingene. Av den grunn har mange, også anerkjente samfunnsøkonomer, kommet med sterk kritikk av disse rapportene, og vist til at de ikke utgjør noe akseptabelt beslutningsgrunnlag.

Nordic Mining AS har så vidt vi kjenner til ingen ansatte i Sogn og Fjordane. Selskapet driver heller ingen reell gruvevirksomhet eller bergverksdrift, men innehar rettigheter til ulike mineralforekomster og driver prosjektutvikling. Å prioritere interessene til dette selskapet framfor fjordmiljø og allerede etablerte næringer og arbeidsplasser vil ikke kunne baseres på faglige eller samfunnsøkonomiske kriterier.

6. Etter vår oppfatning har ikke Naustdal kommune gjennomført en objektiv og likeverdig behandling av de ulike partenes synspunkt og innspill i saken. Kommunens administrasjon valgte i sine innstillinger å støtte NIVAs vurderinger (NIVA var engasjert av potensiell utbygger), og de nedvurderte Havforskningsinstituttets råd og kompetanse. Som nevnt ga UNIS sin uavhengige gjennomgang av saken Havforskningsinstituttet rett i deres vurderinger. Kommuneadministrasjonen lot heller ikke Havforskningsinstituttets fagrapporter, som dokumenterte de viktige gyteområdene for kysttorsk, følge saken når den ble sendt på 2. gangs høring. I stedet uttalte de seg kritisk om Havforskningsinstituttet i sin innstilling til kommunepolitikere. Sjømatorganisasjonene var heller ikke velkomne til å møte kommunestyret i Naustdal, før de gjorde sitt vedtak i saken. Dette er i sum en lite tillitvekkende kommunal saksbehandling.

En konsekvensutredning skal etter gjeldende lovverk gi et faglig grunnlag for å avgjøre om et tiltak skal gis tillatelse, eventuelt på hvilke vilkår. Det er altså ikke slik at en alltid skal få tillatelse. Enkelte problemstillinger kan en vanskelig utrede seg ut av. En kostbar konsekvensutredning er heller ikke nødvendigvis en god konsekvensutredning. Det sentrale er at både prosess og utredning er nøytral, tverrfaglig og inngir tillit. Som vist til ovenfor, så har det ikke skjedd i dette tilfellet.

Fagorganenes konklusjoner:

Så godt som samtlige fagorganer, faginstitutt og næringsorganisasjoner med kompetanse på forurensning, fjordmiljø, sjømatområder, sjømatnæring og mattrygghet har vært kritiske til de planlagte utslippene i Førdefjorden. Dette omfatter bl.a. Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Mattilsynet, Havforskningsinstituttet, NIFES, FHL og Norges Fiskarlag. Ny kunnskap har nå styrket Fiskeridirektoratets innsigelse i saken. Denne støttes nå også av Miljødirektoratet. Miljødirektoratet markerer i sin uttalelse denne gang også et skille mellom hva som er direktoratets faglige rolle, og hva som er å regne som en politisk vurdering. Dette er positivt.

Havforskningsinstituttets rolle og kompetanse:

I denne saken er Havforskningsinstituttets faglige konklusjoner og råd åpenbart ikke i samsvar med oppfatningene til Nordic Mining AS og næringsorganisasjonen Norsk Bergindustri. Vi konstaterer at Nordic Mining AS og Norsk Bergindustri nå fremmer påstander som gir inntrykk å skulle svekke Havforskningsinstituttets troverdighet. Havforskningsinstituttet beskrives bl.a. som *«en aktiv motstander som har til hensikt å spre usikkerhet og frykt rundt deponiløsningen og det gjennomførte arbeidet»*. Det skrives også at *«Havforskningsinstituttet opptre politisk, og deltar i debatten langt ut over det som kan være normalt for institusjonens samfunnsrolle»*. Norsk Industri har tidligere kalt Havforskningsinstituttets høringsuttalelser og fagrapporter for *«protester, som bygger på svakt faglig grunnlag»*. Sett fra vårt ståsted bidrar ikke slike påstander til en verdig debatt. Uavhengige faglige vurderinger, både i denne saken og i en annen gruveutslippssak i Kvalsund kommune i Finnmark, viser derimot at Havforskningsinstituttet har hatt rett i sine bekymringer.

Nordic Mining AS, Norsk Bergindustri og Norsk Industri virker heller ikke å se forskjell på rollen til Havforskningsinstituttet, som et internasjonalt ledende og uavhengig forskningsmiljø innen marine fagområder, og rollen til de forsknings- og konsulentmiljøene som leies inn av tiltakshaver. I akkurat denne saken har Norges Fiskarlag og andre stilt spørsmål ved at fagpersoner som har vært engasjert av Nordic Mining AS (og som har vært med og representert selskapet i møter med politisk ledelse i departementene), samtidig har vært engasjert av Klif (nå en del av Miljødirektoratet) for å gi råd om utforming og praktisering av regelverk for utslipp av gruveavfall. Sjømatorganisasjonene har anmodet departementene om at slike dobbeltroller må unngås i framtida.

Konklusjon

Vi konstaterer at det fortsatt er et betydelig politisk press for å innvilge søknader om utslipp av gruveavfall i fjordene. Det må fra nå av være faglige argumenter som skal legges til grunn for de avgjørelsene som skal tas.

Det tidligere Fiskeri- og kystdepartementet ble avviklet for ett år siden, og inngår nå i det nye Nærings- og fiskeridepartementet. Vi forutsetter at det nye departementet nå har etablert en god kompetanse om effekter av gruveutslipp og forholdet til fjordmiljø, mattrygghet og sjømatnæring.

I denne saken synes det klart at planene om utslipp av gruveavfall i Førdefjorden kan påføre sjømatproduksjonen betydelig skade. Én av FHLs medlemsbedrifter må avvikle produksjonen på en oppdrettslokalitet hvis deponering tillates. Utslippene vil også bli problematiske i forhold til mattrygghet og framtidig produksjon og høsting av sjømat. Etter vår oppfatning er konsekvensutredningen heller ikke gjennomført på rett grunnlag, og konsekvensutredningsforskriften er ikke fulgt fullt ut.

Regjeringserklæringen slår fast at gruveindustrien fortsatt skal kunne benytte sjødeponi. Samtidig er det enighet om at norsk mineralnæring skal være blant verdens mest miljøvennlige. I realiteten betyr dette at det nå stilles betydelig strengere krav for å tillate eventuelle utslipp av gruveavfall enn tidligere. Sjødeponi skal altså ikke godkjennes for enhver pris. Samtidig legger Regjeringserklæringen opp til at regjeringen skal forbedre fiskeri- og havbruksnæringenes rammebetingelser, styrke Norges stilling som sjømatnasjon og at regjeringen skal bygge sin politikk på respekten for kunnskap. Det slås også fast at regjeringen vil bygge sin politikk på forvalteransvaret og føre-var-prinsippet. Å godkjenne forslaget til reguleringsplan for Engebøprosjektet, vil etter vårt syn ikke være i samsvar med regjeringserklæringen.

Vi forutsetter også at alle de ulike fagorganenes betenkeligheter, vurderes nøye før endelig vedtak fattes. Noe annet vil være svært uheldig, ikke bare i forhold til denne enkeltsaken, men også fordi det vil svekke tilliten til regjeringens politikk på miljø- og sjømatområdet, og redusere mulighetene for god sameksistens mellom norsk sjømatnæring og bergverksnæring i årene som kommer. Vi mener at det nå finnes tilstrekkelig kunnskap til å kunne avslå reguleringsplanen for gruvevirksomhet med utslipp i Førdefjorden.

Med hilsen

Fiskeri- og havbruksnæringens landsforening (FHL)



Geir Ove Ystmark

Kopi til: Norges Fiskarlag

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
v/statsråd Jan Tore Sanner
Postboks 8112 Dep,
0032 Oslo

Nærings- og fiskeridepartementet
v/statsrådene Elisabeth Aspaker og Monica Mæland
Postboks 8090 Dep,
0032 Oslo

Oslo, 20.03.2014
Vår ref: Camilla Skjelsbæk Gramstad/ 14-8122

INNSPILL VEDRØRENDE SJØDEPONI FRA GRUVEDRIFT OG NATURBASERT REISELIV OG FRILUFTSLIV

Hovedorganisasjonen Virke viser til brev fra Nærings- og fiskeridepartementet til Kommunal- og moderniseringsdepartementet fra 13.februar 2014 "Kommentarer til innsigelsessak ifm reguleringsplan for gruvedrift på Nussir og Ulveryggen i Kvalsund kommune" og pressemelding fra departementet av 20. mars.

Virke vil på vegne av norsk reiseliv og friluftsliv uttrykke bekymring over tillatelsen til å benytte sjødeponi i gruvedrift.

Hovedorganisasjonen Virke organiserer virksomheter innen varehandel, kunnskap, teknologi, reiseliv, service, helse, utdanning, kultur og frivillighet. Virke organiserer mer enn 17 500 medlemsvirksomheter, med mer enn 220 000 ansatte. Reise Norge i Virke dekker hele verdikjeden i reiseliv og er derfor opptatt av hvordan Norge ivaretar sin posisjon som turistnasjon. Vi organiserer også friluftsansjoner og miljøorganisasjoner som har sterke interesser i natur og miljøspørsmål.

Reise Norge i Virkes holdning er at norske fjorder ikke må brukes som avfallsplass. Vi vet for lite om hvilke effekter utslipp av gruveavfall og aktuelle kjemikalier vil ha for fjordmiljø, gyteområder, mattrygghet og sjømatnæring.

Norge er et av svært få land som tillater sjødeponi av gruvedrift. Våre fjorder er allerede forurensset og trenger opprydding. Norske fjorder er samtidig vårt fremste turistmål. Å bevare norske fjorder bør derfor være helt sentralt både i naturforvaltning og reiselivspolitisk sammenheng.

Muligheter for å drive med utvikling av naturbasert reiseliv er en nøkkel for sysselsetting over hele landet. Lakseturismen er ett eksempel på en næring i vekst, er strengt regulert og en næring som er fornybar, men kan bli sterkt lidende hvis forutsetningene blir forringet. Nasjonale laksefjorder, som Repparfjorden jo er, må ha særskilt beskyttelse for miljøskader.

I år har for eksempel 59 tyske turoperatører Norge i sine kataloger som destinasjon for fisketurisme. Nord-Norge er den regionen som vokser mest som destinasjon for slik fisketurisme, og har godt potensial for ytterligere vekst.

Hovedorganisasjonen Virke

Besøksadresse:
Henrik Ibsens gate 90
NO 0255 Oslo
Postadresse:
P.O. Box 2900 Solli
NO-0230 Oslo
Tel +47 22 54 17 00
Fax +47 22 56 17 00
E-post
info@virke.no
Bankgiro
6030.05.18543
Org nr.
970 134 646 MVA

Norge som reisemål

Globalt er hver niende arbeidsplass direkte eller indirekte forbundet med reiseliv og turisme. Reiselivet i Norge står for ca. 4 prosent av BNP og sysselsetter om lag 7 prosent av den norske arbeidsstyrken. Reiseliv er blant verdens raskest voksende næringer, og Regjeringens mål er at den norske reiselivsnæringen skal ta sin del av denne veksten. Den største veksten har vært innenfor naturbasert opplevelsesturisme, noe som gir nye muligheter for Norge som har naturgitte forutsetninger for å levere gode produkter innenfor dette segmentet. Norge har også underskrevet National Geographic sitt charter for geoturisme som forplikter Norge til å utvikle bærekraftig turisme som ivaretar og forsterker lokal egenart som miljø, kultur, estetikk og kulturarv. Undersøkelser viser også at aktiviteter og opplevelser samt bærekraft står stadig sterkere hos de som velger å feriere i Norge. Dette er momenter som også står sentralt i markedsføringen av reiselivsproduktet Norge.

Det vil langt på vei være de samme naturverdier som er verdifulle for reiselivet som også er det for rekreasjon og friluftsliv. Hvorvidt personer kommer langveis fra eller er lokale har ingen påvirkning på verdien av naturopplevelsen. Det er det natur- og naturgitte ressursgrunnlaget som utgjør stedets attraksjonskraft og verdi.

For å bevare Norges omdømme som miljønasjon med fantastiske muligheter for naturbasert reiseliv er vi nødt til å ta vare på attraksjonene våre.

Flere områder som er verdifulle som turistdestinasjon og som rekreasjonsområde er under press fra flere kanter. Dette gjelder i særlig grad kyst- og fjordlandskapet. Reise Norge i Virke mener det bør gjøres bedre samfunnsøkonomiske analyser der arbeidsplasser knyttet til reiseliv og friluftsliv også blir sett i sammenheng med andre faktorer.

Det er en meget stor forskjell på å forringe miljøkvaliteter i fjorder, som en turistregion som har stor nasjonal symbolverdi, som et tilsvarende inngrep i en region av mindre reiselivsmessig betydning. Dette ivaretas i liten grad gjennom dagens plan og reguleringsprosesser.

Svært mange av de tiltak som gjennomføres i norsk natur i dag er i realiteten irreversible ved at naturen ikke lar seg tilbakestille etter at tiltaket er avsluttet. Andre tiltak er kanskje ikke i seg selv så store inngrep, men er med på å åpne opp for en bit for bit utnyttelse som gjør at store områder på sikt kan miste sin verdi som naturområde. En slik bit for bit utnyttelse kan nok brukes bevisst av enkelte aktører for på sikt å få tilgang til større områder enn hva man ville ha gjort i et enkelt tiltak. Mange tiltak som i teorien ikke er irreversible vil allikevel kunne være det i praksis, for ett eller flere formål. For eksempel vil et sted som har opparbeidet seg en posisjon som turistdestinasjon på grunn av spektakulære fjorder, miste sin verdi dersom denne forsvinner selv om den i teorien kan komme tilbake. Et steds markedsposisjon bygges opp over tid, men kan raskt forsvinne dersom produktet ikke tilfredsstiller de kravene kunden setter.

Anbefaling

På bakgrunn av det ovenstående mener Reise Norge i Virke at mineralsatsingen og reiselivssatsingen bør sees i sammenheng, slik at det ene ikke forringer muligheten for det andre.

Reise Norge i Virke kan heller ikke se at tillatelsen til bruk av sjødeponi har godt nok samfunnsøkonomisk kunnskapsgrunnlag.

Vi ønsker prosesser der reiselivs- og friluftsperspektivet i langt større grad blir involvert enn det som er skjedd hittil, og som tar hensyn til potensialet for vekst i disse næringene.

For Norge er natur- og kulturlandskapet vært det viktigste varemerket for turistproduktet siden slutten av 1800-tallet. Norsk reiseliv er avhengig av at dette og Reise Norge i Virke har forventninger til at behandlingen av saken tar hensyn til det naturbaserte reise- og friluftslivet og bevarer Norge som miljødestinasjon også for fremtidige generasjoner. Dette forutsetter at planer om utslipp av gruveavfall i fjordene vurderes på grunnlag av god tverrfaglig kunnskap, Vi håper derfor at det avsettes midler/tiltak innenfor fag/ kompetanseutvikling for å finne nye løsninger som kan sikre mindre konflikt i fremtiden mellom gruveindustri versus natur, naturbasert reiseliv og en bærekraftig sjømatproduksjon.

Vennlig hilsen

Reise Norge i Virke

Hilde Charlotte Solheim
Direktør

Camilla Skjelsbæk Gramstad
Seniorrådgiver miljø

Kommunal- og regionaldepartementet
Ved statsråd Jan Tore Sanner
postmottak@kmd.dep.no

26. november 2014

Kopi:
Miljødirektoratet
Fiskeridirektoratet
Havforskningsinstituttet

NHO Reiseliv imot etablering av sjødeponi i Førdefjorden

NHO Reiseliv viser til saken om etablering av sjødeponi i Førdefjorden som nylig er sent over til statsråd Jan Tore Sanner. NHO Reiseliv vil anmode regjeringen om å avslå reguleringsplanen for gruvevirksomhet med utslipp i Førdefjorden.

NHO Reiseliv er den største arbeidsgiver- og næringsorganisasjon for reiselivet i Norge, og representerer over 2700 medlemmer. Våre medlemmer er innen overnatting, servering, kultur, idrett, destinasjonsselskap, bilutleie og opplevelsesbedrifter. Alle våre medlemmer er knyttet til reiseliv i Norge, og har som mål å få flere internasjonalt reisende til Norge, samt få nordmenn til å reise i Norge fremfor å feriere i utlandet. Dette gjør reiselivet til en viktig valutanæring for Norge, og med et betydelig potensiale for økte valutainntekter, ikke minst i en fremtid med fallende oljepriser og fallende investeringer på norsk sokkel.

NHO Reiseliv er bekymret over konsekvensene opprettelsen av sjødeponi for norsk gruvedrift kan ha for reiseliv og vil derfor fremheve viktigheten av en kunnskapsbasert forvaltning. Vi viser til Miljødirektoratets brev sendt Klima- og miljødepartementet 4. november 2014, hvor direktoratet vurderer det dit hen at de miljøfaglige hensynene tilsier at reguleringsplanen ikke godkjennes. NHO Reiseliv støtter direktoratets anbefaling. NHO Reiseliv vil og trekke frem Havforskningsinstituttets konklusjon om at det planlagte fjorddeponiet ikke representerer en bærekraftig bruk av fjorden.

Kyst-Norge med fjordene er en sentral del av merkevaren Norge. Ren og stille natur er et av kjennetegnene med Norge og hvor det kommer besøkende fra hele verden for å oppleve. Gruvedrift og dumping av avfall i fjord bryter med det bilde. Flere av NHO Reiselivs medlemmer uttrykker bekymring for opprettelsen av sjødeponi i Førdefjorden og frykter at dette vil ødelegge deres næringsgrunnlag. Internasjonale markeder er følsomme for miljørelaterte problemstillinger.

Med vennlig hilsen
NHO Reiseliv



Kristin Krohn Devold
Administrerende direktør



Ingjerd Sælid Gilhus
Næringspolitisk fagsjef

Vi ber regjeringa seia ja til levande fjordar

Vår reine og produktive kyst har stor naturrikedom, og har gjeve Noreg eit fantastisk grunnlag for fiskeri, friluftsliv og turisme. Med god forvaltning av fjordane og dei marine ressursane våre, vil dette kunne skje for all framtid. Vi forventar at regjeringa ikkje vil gje løyve til nye eller utvida utslipp til fjordane frå gruveindustrien og avslutte eksisterande utslipp. Slike utslipp er alvorlege trugsmål mot fjordmiljøet, gyteområde, trygg sjømat og til skade for friluftslivet og turistnæringa.

Det har også stor marknadsføringsverdi, både for turistnæringa og fiskeria at dei unike og vakre fjordane våre med vandrande laks er reine og intakte, utan utslipp av industriavfall.

Det kan gje eit omdømmetap med store konsekvensar for mange næringar når utslippet av gruveavfall i norske fjordar blir internasjonalt kjend.

Høg pris på mineral og metall har ført til stor interesse for ny gruveverksemd. Det er i den samanhengen søkt om nye og auka utslipp til fleire fjordar av mange millionar tonn gruveavfall i året. I tillegg til avfall, dreier det seg også om kjemikaliar og til dels tungmetall. Fleire av utslappa er planlagde i gyteområde for kysttorsk, nær fiskeområde og i nasjonale laksefjordar. Erfaringa frå utslippet i Bøkfjorden ved Kirkenes har vist store negative verknader langt ut over utslippsområdet, og utslippet i Ranfjorden har ført til at det økologiske systemet i fjorden er sterkt truga.

Vi vil også vise til at eit stadig sterkare internasjonalt arbeid for å ta vare på det marine miljøet har ført til at dei fleste landa i verda har slutta å sleppe gruveavfall i sjøen. I tillegg til Noreg er det i dag berre Tyrkia, Indonesia og Papua New Guinea som held fram med denne praksisen. Det spesielle med dei norske utslappa er også at dei skjer i relativt grunne område med høg biologisk aktivitet, mens dei attverande utslappa elles i verda er på 1000 til 4000 meters djup.

Mineralstrategien legg opp til at Norsk mineralindustri skal vera blant verdas mest miljøvennlege, og vi ber den nye regjeringa følgje opp dette ved å

- Sikre økosystema i fjordane ved å forby deponering av gruveavfall i sjø
- Sikre fjordmiljøet i dei nasjonale laksefjordane Repparfjorden og Førdefjorden ved å seia nei til søknadane om å etablere sjødeponi der

Vi ber også regjeringa om å arbeide for at den viktige Londonkonvensjonen/protokollen mot forureining av havet, som i dag mellom anna regulerer norsk olje- og gassutvinning på sokkelen, også skal gjelde for utslipp frå land. Dette vil i praksis seia eit internasjonalt forbod mot utslipp av gruveavfall til sjø.

3. oktober 2013

Lars Haltbrekken
Leiar Naturvernforbundet

Christian Steel
Generalsekretær SABIMA

Truls Gulowsen
Leiar Greenpeace Norge

Nils Pettersen
Leiar Norske lakseelver

Silje Lundberg
Leiar Natur og Ungdom



Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8090 Dep.
0032 Oslo

Klima- og miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep.
0030 Oslo

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep.
0032 Oslo

Vår dato
11.11.2014

Vår referanse
2009/00256-10

Vår saksbehandler
Jan Henrik Sandberg/97682469

Deres referanse

Reguleringsplan og konsekvensutredning for Engebøprosjektet i Naustdal kommune

Vi viser til departementenes behandling av reguleringsplan og konsekvensutredning for «Engebøprosjektet» i Naustdal kommune i Sogn og Fjordane. Selskapet Nordic Mining AS søker her om gruvedrift, som vil medføre utslipp av om lag seks millioner tonn gruveavfall til Førdefjoren per år, de neste 50 årene. Vi viser også til våre tidligere høringsuttalelser og brev i saken.

Norges Fiskarlags og sjømatorganisasjonenes innspill om sjødeponi og sameksistens

Et godt havmiljø og rene fjorder er avgjørende for kvalitet, omdømme og markedsverdi for norsk sjømat. Norge er i dag verdens 3. viktigste sjømateksportør, og vi eksporterer mer enn 30 millioner sjømatmåltider hver dag, hele året. Dersom vi forvalter havet, kysten og de marine ressursene på rett måte, vil denne matproduksjonen kunne foregå i et evighetsperspektiv. Det er også store verdier i norske fjell. NGU har kartlagt ikke fornybare mineralressurser for mer enn 1500 mrd. kroner, noe som tilsvarer verdien nesten eksport av norsk sjømat i nesten 30 år, får de kartlagte forekomstene er tømt.

Vi er generelt positivt innstilt til ny næringsvirksomhet, som utnytter naturressursene på en forsvarlig måte. Sjømatnæringens grunnleggende oppfatning er at norske fjorder ikke skal brukes som avfallsplass. Sjømatorganisasjonene har inntil nå ikke krevd at sjødeponi skal forbys på generelt grunnlag. Forutsetningen har hele tiden vært at utslipp og dumping/deponering ikke må ødelegge hensynet til viktige gyte- og oppvekstområder, fjordmiljø områder for høsting og produksjon av sjømat eller hensynet til mattrygghet. Først når en på en tillitvekkende måte kan dokumentere at dette ikke vil skje, kan planer godkjennes og utslipp aksepteres.

Norges Fiskarlag og andre sjømatorganisasjoner har de siste fire årene forsøkt å formidle våre synspunkt på en god og ryddig måte, samt å oppnå en god dialog med både bergverksnæring og myndighetene. Vi har sendt grundige uttalelser til alle høringene i Engebøsaken, bidratt til to konferanser om sameksistens med bergverksnæringen, gitt uttrykk for vårt syn overfor de to siste regjeringene og deltatt på et ukjent antall dialogmøter. Våre forslag til tiltak omfatter:

1. Det må opprettes klare rutiner for at sjømatnæringens forvaltningsorganer, faginstitut og næringsorganisasjoner får alle aktuelle saker til uttalelse.
2. Innspill fra sjømatnæringa må vektlegges tungt og konkret når en vurderer om/hvordan det skal gis tillatelse til planer og utslipp.

NORGES FISKARLAG og Fiskarlagets Servicekontor as Postb. 1233 Sluppen 7462 Trondheim

E-post: fiskarlaget@fiskarlaget.no www.fiskarlaget.no Telefon: 73 54 58 50 Telefaks: 73 54 58 90

Organisasjonsnr.: Norges Fiskarlag 938 500 290 Fiskarlagets Servicekontor 984 152 094

3. Mattilsynet og NIFES har nasjonalt ansvar for sjømattrygghet. Disse må få tilgang til all nødvendig kunnskap om gruveavfall og prosesskjemikalier, slik at de kan bli i stand til å gjennomføre reelle risikovurderinger i forhold til mattrygghet.
4. Det må utarbeides kvalitetskrav for «samfunnsøkonomiske analyser» i konsekvensutredninger, slik at disse også tar nødvendig hensyn til sjømatnæring, mattrygghet og kyst- og fjordmiljø.
5. Vanddirektivet og vannforskriften (§ 12) må praktiseres på en likeverdig måte overfor bergverksnæring, sjømatnæring og andre.
6. Det må forskes nærmere på hva som er en langsiktig optimal forvaltning av mineralressursene, inkludert avfallsminimering, landdeponi og rensing av utslipp. Samtidig må det etableres tverrfaglig kunnskap om hvilke effekter gruveavfall og kjemikalier kan ha på fjordmiljø, gyte- og oppvekstområder, mattrygghet og sjømatnæring¹.
7. Potensielle «deponifjorder» må kartlegges på beste mulige måte. Dette for å få en akseptabel oversikt over naturverdiene, og for å kunne gjøre best mulige vurderinger av hvordan gruveavfall vil spre seg i fjordsystemet. Dette bør etter vår oppfatning kunne gjøres innenfor rammene av et såkalt Kystmøreano.
8. Det bør utarbeides rammer for såkalte «akseptkriterier» for utslipp av gruveavfall, som også tar reelt hensyn til sjømatnæringas behov.
9. Det bør etableres en formell arena for dialog og sameksistens mellom norsk bergindustri, sjømatnæring og andre (slik den nasjonale mineralstrategien senere foreslo).
10. En må sikre gode og tillitvekkende forvaltningsprosesser, der planer om utslipp av gruveavfall vurderes og avgjøres på grunnlag av solid tverrfaglig kunnskap.

Selv om forurensningsmyndighetene nå sender saker på høring til berørte parter i større grad enn før, er ingen av de andre forslagene hittil blitt tatt til følge. Vi har ikke engang fått konkrete svar.

I tillegg må det nevnes at sjømatnæringas organisasjoner og forvaltningsorgan har blitt holdt utenfor flere viktige nasjonale prosesser, som legger rammer for utslipp av gruveavfall. Dette omfatter behandlingen av mineralavfallsdirektivet (Klif sendte ikke denne saken på høring), arbeidet til Klifs «Ressursgruppe for bergverk og miljø» (Norges Fiskarlag, Fiskeridirektoratet og Mattilsynet sendte skriftlige anmodninger om å få delta i utvalget, men fikk avslag) og NOU om miljøgifter (sjømatnæringas organisasjoner og forvaltningsorgan ble ikke inkludert i arbeidet, og forholdet til sjømattrygghet ble ikke behandlet, noe som var i strid med utvalgets mandat). Konklusjonen er at vi inntil nå ikke har lagt til rette for en kunnskapsbasert forvaltning av sjødeponi i Norge.

Om konsekvensutredning og forslag til reguleringsplan for Engebøprosjektet

Selskapet Nordic Ming AS har søkt om ny gruvedrift i Naustdal kommune i Sogn og Fjordane. Tiltaket vil, dersom det gis tillatelse, føre til utslipp av om lag 6 millioner tonn gruveavfall og store mengder kjemikalier til Førdefjorden. Det har blitt utarbeidet en kostbar konsekvensutredning (KU) i forhold til dette, som dessverre har hatt store og avgjørende svakheter:

1. Nordic Mining AS har fremdeles ikke beskrevet de kommersielt aktuelle utvinningsprosessene, ut over skissestadiet. Av den grunn er det fortsatt ikke gjort greie for reelt kjemikalieforbruk, andel finfraksjon og dermed også potensialet for spredning av gruveavfallet. I Nordic Minings søknad om utslippstillatelse står det: *”Endelig prosessløsning skal foreligge medio 2010”*. Norges Fiskarlag og andre har etterlyst god informasjon om dette gjennom de fire siste årene, uten å få noe tillitvekkende svar. Denne informasjonen burde vært konkret beskrevet før planprogram, konsekvensutredning, reguleringsplan og søknad om utslippstillatelse ble utarbeidet.

¹ Det såkalte «NYKOS-prosjektet», som nylig fikk en statlig bevilgning på 28 mill. kr, er etablert helt og holdent på gruveindustriens premisser. Sjømatnæringas innspill til prosjektet er ikke fulgt opp, og verken sjømatforvaltning, Havforskningsinstituttet, NIFES eller NINA har fått anledning til å være med. Prosjektet vil derfor i liten grad kunne bidra til det kunnskapsgrunnlaget sjømatnæringen etterspør.

2. Vi har gjennom fire år anmodet om at Engebøprosjektet må kvalitetssikres i forhold til mattrygghet, uten at dette synes å være fulgt opp. Det er ikke riktig, som enkelte påstår, at den aktuelle forekomsten er fri for tungmetaller. Engebø er absolutt ingen ren forekomst. Om lag 96 % består av bergarten eklogitt, som etter planen skal finknuses, tilsettes ulike kjemikalier og slippes ut i Førdefjorden som avfall. Siden det her er snakk om enorme mengder avfallsmasser, vil dette føre til utslipp av flere hundre tonn kobber, krom, nikkel og bly i Førdefjorden per år. I tillegg vil det slippes ut 1-200 kg kvikksølv årlig. Dette utgjør svært store mengder giftige tungmetaller. Spørsmålet er i hvor stor grad disse tungmetallene vil bli biotilgjengelige, og i hvilken grad de vil kunne gå inn i næringskjedene, fisk og sjømat.

Som nevnt er den industrielle prosessen, og omfanget av utslipp av mer eller mindre giftige kjemikalier, aldri tilfredsstillende beskrevet. Gruveindustrien bruker argumentet om at slike utslipp betyr lite pga. fortynningseffekter. Det kan kanskje være riktig, men da må en også vite hvordan disse kjemikaliene brytes ned, hvilke nedbrytningsprodukter som dannes, om disse er giftige, om de bioakkumuleres og hva dette betyr med hensyn til mattrygghet og helse. I denne saken er det i tillegg risiko for skade som følge av store utslipp av nanopartikulær titanoksid. Mattilsynet slår i sin høringsuttalelse i saken fast: «*Mattilsynet kan ikke se at det i dette prosjektet er gjort noen vurderinger i forhold til mattrygghet*». Så vidt vi kjenner til har verken Mattilsynet, NIFES eller sjømatnærings organisasjoner fått tilgang til informasjon, som gjør det mulig å gjøre en fornuftig risikovurdering av prosjektet i forhold til mattrygghet.

3. Strømforholdene i Førdefjorden har vært omdiskutert i lengre tid. Etter at NIVA (som har vært engasjert av Nordic Mining AS) og Havforskningsinstituttet var uenige om risikoen for spredning av avfallsmassene, ble UNIS engasjert som nøytral part for å undersøke saken. Det viste seg at Havforskningsinstituttet hadde rett i sine bekymringer.

I ettertid har DNV og Sintef målt og modellert strømforholdene i fjorden. Rapportene er deretter gjennomgått av Havforskningsinstituttet og andre, og det viser seg at flere forhold fortsatt ikke er behandlet på en faglig tilfredsstillende måte. Blant annet blir det brukt en forutsetning om at temperaturen er 17,5° C på bunnen av Førdefjorden, når synkehastigheten til gruveavfallet beregnes. I tillegg underestimerer rapportene perioder med høy strømhastighet/spredning.

Miljødirektoratet har lagt rapportene fra DNV og Sintef til grunn for sin vurdering, og skriver: «*For framskrivninger 25 og 50 år fram i tid, er bare mars måned modellert. Årsaken til at mars er valgt er at denne måneden ga størst spredning av partikler*». Denne påstanden fra Miljødirektoratet er så vidt vi kan se verken i samsvar med det som framgår av rapportene fra DNV og Sintef, eller det som er generell fagkunnskap om strømforhold i norske fjorder. Mars er erfaringsmessig en svært rolig måned, når det gjelder strømforhold langs kysten. Miljødirektoratets konklusjon om at: «sannsynligheten for partikkelspredning ut av deponiområdet er lav», er derfor etter all sannsynlighet feilaktig. I tillegg kan vi heller ikke se at Miljødirektoratet har fått nye og tilstrekkelige opplysninger om den industrielle prosessen og reell andel finpartikler i avfallsmassene.

Vi har tidligere registrert at NIVAs ansvarlige for modelleringen av strømforholdene i Førdefjorden i en kronikk i Dagsavisen gir inntrykk av at gruveavfallet tilsvarende «*naturlig erosjon fra vassdragene rundt fjorden*». Det er fullstendig feil. De omsøkte utslippene til Førdefjorden er i følge NVEs tall 2000 - 3000 ganger større enn det som føres ut med de lokale vassdragene, og tilsvarende 8 ganger det Glomma tar med seg av slam og partikler per år. Det er selvfølgelig ikke bare de enorme mengdene gruveavfall som er foreslått sluppet ut i Førdefjorden, som betyr noe. De reelle effektene på fjordmiljø, gyteområder, fiskebestander, mattrygghet og sjømatnæring vil ikke bare avhenge av mengden avfall. Dette vil også avhenge av bergartenes sammensetning, tungmetallinnhold, finmalingsgrad, partikkelform, spredning, kjemikalieinnblanding og hva som skjer når disse kjemikaliene brytes ned. Fordi det aktuelle gruveavfallet ikke kan sammenliknes med naturlig eroderte løsmasser, er det ikke å regne som inert. Omsøkte utslipp vil etter vårt syn derfor heller ikke være i samsvar med føringene i vannforskriften og vanndirektivet.

4. Det ble tidlig i prosessen klart at det planlagte deponiområdet i Førdefjorden omfattet et gyteområde for kysttorsk. Innhenting av ny kunnskap bekrefter at dette er et av de viktigste gyteområdene for kysttorsk i Sogn og Fjordane. Dersom dette blir ødelagt eller forringet vil det ha stor negativ betydning, også langt ut over selve Førdefjorden. Ny kunnskap viser også at fjorden er et viktig gyteområde for sandflyndre, brosme, gapeflyndre og skrubbe, samtidig som den er oppvekstområde (og et mulig gyteområde) for kveite, pigghå og blålange. Det bør derfor ikke lenger være noen faglig uenighet om at det planlagte deponiområdet vil få stor negativ betydning for kysttorsk og andre viktige arter.
5. Konsekvensutredningen til Nordic Ming AS har systematisk undervurdert (eller unnlatt å vurdere) forholdet til fjordmiljø, marinøkologiske forhold og hensynet til fiskerinæring, oppdrettsnæring og reiselivsnæring. På den andre siden virker potensielle positive effekter å bli sterkt overvurdert.

Det ble i konsekvensutredningen anslått at det omsøkte tiltaket ville kunne bidra til i underkant av 170 nye arbeidsplasser i regionen (fram til ressursen er tømt). En rapport som senere ble utarbeidet av Sintef på oppdrag av Sunnfjord Næringsråd indikerte at en potensielt kunne få enda flere arbeidsplasser i regionen, hvis en tok hensyn til enda flere ringvirkninger. Erfaringer fra liknende prosesser har vist at slike rapporter sterkt overvurderer antallet nye arbeidsplasser. I tillegg kan det bemerkes at næringsorganisasjonen Norsk Bergindustri nylig kommenterte et forslag om avgift på utslipp av gruveavfall på egne hjemmesider. Her slo Norsk Bergindustri fast: *«Lave råvarepriser og svært presset lønnsomhet i relevante deler av bransjen gjør at avgiften ville hatt kritiske følger om den så hadde vært 1 kr/tonn. En avfallsavgift vil legge hele den norske bergindustrien død»*. Selv om heller ikke sjømatnæringen er udelt positivt innstilt til nye avgifter, viser dette at lønnsomheten ved utvinning av slike mineralressurser oftest er ganske marginal.

Både yrkes- og fritidsfiskere driver i dag et godt fiskeri i det foreslåtte deponiområdet og Førdefjorden for øvrig. Langt viktigere er det at det omsøkte tiltaket vil være ødeleggende for viktige gyte- og oppvekstområder, noe som vil ha negativ effekt på bestander og fiskeri langt ut over Førdefjorden. I tillegg er det i dag mellom 25 - 30 lønnsomme arbeidsplasser knyttet til akvakultur i Førdefjorden. Omsetningen var i 2013 på om lag 330 mill. kr. Eksportverdien av sjømat fra Sogn og Fjordane ligger i dag på 4-5 mrd. kr per år, og det omsøkte tiltaket vil også være til betydelig ulempe for omdømme og markedsverdi for sjømat fra fylket. Vi konstaterer at også reiselivsnæringen (Virke) deler samme bekymring for sin næring.

Verken konsekvensutredningen eller rapporten som var bestilt av Sunnfjord Næringsråd er å regne som reelle samfunnsøkonomiske analyser. De anslår kun mulige positive effekter av det foreslåtte tiltaket. Ødeleggelser og ulemper i forhold til fjordmiljø, gyte- og oppvekstområder, mattrygghet og andre næringer (fiskeri, havbruk, reiseliv m.fl.) er helt utelatt fra vurderingene. Av den grunn har mange, også anerkjente samfunnsøkonomer, kommet med sterk kritikk av disse rapportene, og vist til at de ikke utgjør noe akseptabelt beslutningsgrunnlag.

Nordic Ming AS et lite selskap som er etablert ved Aker Brygge i Oslo. De har ingen ansatte i Sogn og Fjordane. Selskapet driver heller ingen reell gruvevirksomhet eller bergverksdrift, men innehar rettigheter til ulike mineralforekomster og driver prosjektutvikling. Å prioritere interessene til dette selskapet framfor fjordmiljø, gyteområder og allerede etablerte næringer og arbeidsplasser vil ikke kunne baseres på faglige eller samfunnsøkonomiske kriterier. Selv om Engebøprosjektet kanskje vil være lønnsomt for investorene i Nordic Mining AS, er det aldri sannsynliggjort at det omsøkte tiltaket vil kunne bli samfunnsøkonomisk lønnsomt. Sannsynligvis vil det være klart ulønnsomt for samfunnet som helhet, særlig på lengre sikt.

6. Etter vår oppfatning har ikke Naustdal kommune gjennomført en objektiv og likeverdig behandling av de ulike partenes synspunkt og innspill i saken. Kommunens administrasjon valgte i sine innstillinger å støtte NIVAs vurderinger (NIVA var engasjert av potensiell utbygger), og de nedvurdere Havforskningsinstituttets råd og kompetanse. Som nevnt, så gav UNIS sin uavhengige gjennomgang av saken Havforskningsinstituttet rett i deres vurderinger. Kommuneadministrasjonen lot heller ikke Havforskningsinstituttets fagrapporter, som dokumenterte de viktige gyteområdene for kysttorsk, følge saken når den ble sendt på 2. gangs

høring. I stedet uttalte de seg kritisk om Havforskningsinstituttet i sin innstilling til kommunepolitikkerne. Verken Norges Fiskarlag, Sogn- og Fjordane Fiskarlag eller andre sjømatorganisasjoner var heller velkomne til å møte kommunestyret i Naustdal, før de gjorde sitt vedtak i saken. Dette er i sum en lite tillitvekkende kommunal saksbehandling.

En konsekvensutredning skal etter gjeldende lovverk gi et faglig grunnlag for å avgjøre om et tiltak skal gis tillatelse, evt. på hvilke vilkår. Det er altså ikke slik at en alltid skal få tillatelse. Enkelte problemstillinger kan en vanskelig utrede seg ut av. En kostbar konsekvensutredning er heller ikke nødvendigvis en god konsekvensutredning. Det sentrale er at både prosess og utredning er nøytral, tverrfaglig og inngir tillit. Som vist til ovenfor, så har det ikke skjedd i dette tilfellet.

Fagorganenes konklusjoner:

Så godt som samtlige fagorganer, faginstitutt og næringsorganisasjoner med kompetanse på forurensning, fjordmiljø, gyte- og oppvekstområder, sjømatnæring og mattrygghet har vært kritiske til de planlagte utslippene i Førdefjorden. Dette omfatter bl.a. Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Mattilsynet, Havforskningsinstituttet, NIFES, FHL og Norges Fiskarlag. Ny kunnskap har nå styrket Fiskeridirektoratets innsigelse i saken. Denne støttes nå også av Miljødirektoratet. Miljødirektoratet markerer i sin uttalelse denne gang også et skille mellom hva som er direktoratets faglige rolle, og hva som er å regne som en politisk vurdering. Det er positivt.

Havforskningsinstituttets rolle og kompetanse:

I denne saken er Havforskningsinstituttets faglige konklusjoner og råd åpenbart ikke i samsvar med oppfatningene til Nordic Mining AS og næringsorganisasjonen Norsk Bergindustri. Vi konstaterer at Nordic Mining AS og Norsk Bergindustri nå fremmer påstander, som gir inntrykk å skulle svekke Havforskningsinstituttets troverdighet. Havforskningsinstituttet beskrives bl.a. som «*en aktiv motstander som har til hensikt å spre usikkerhet og frykt rundt deponiløsningen og det gjennomførte arbeidet*». Det skrives også at «*Havforskningsinstituttet opptrer politisk, og deltar i debatten langt ut over det som kan være normalt for institusjonens samfunnsrolle*». Norsk Industri har tidligere kalt Havforskningsinstituttets høringsuttalelser og fagrapporter for «*protester, som bygger på svakt faglig grunnlag*». Sett fra vårt ståsted bidrar ikke slike påstander til en verdig debatt.

Uavhengige faglige vurderinger, både i denne saken og i en annen gruveutslippssak i Kvalsund kommune i Finnmark, viser derimot at Havforskningsinstituttet har hatt rett i sine bekymringer. Hverken Nordic Mining AS, Norsk Bergindustri eller Norsk Industri har heller noen ledende kompetanse på planprosesser og hvordan gruveavfall kan påvirke fjordmiljø, gyte- og oppvekstområder, mattrygghet og sjømatnæring. Vi konstaterer at Norsk Bergindustri og Norsk Industri aldri har sendt en eneste uttalelse til noen av de formelle høringene i denne saken. I stedet har de lagt vekt på å fremme sine synspunkt direkte overfor politikere og beslutningstakere. Denne strategien vekker liten tillit blant berørte parter.

Nordic Ming AS, Norsk Bergindustri og Norsk Industri virker heller ikke å se forskjell på rollen til Havforskningsinstituttet, som et internasjonalt ledende og uavhengig forskningsmiljø innen marine fagområder, og rollen til de forsknings- og konsulentmiljøene som leies inn av tiltakshaver. I akkurat denne saken har Norges Fiskarlag og andre stilt spørsmål ved at fagpersoner som har vært engasjert av Nordic Mining AS (og som har vært med og representert selskapet i møter med politisk ledelse i departementene), samtidig har vært engasjert av Klif (nå en del av Miljødirektoratet) for å gi råd om utforming og praktisering av regelverk for utslipp av gruveavfall. Sjømatorganisasjonene har anmodet departementene om at slike dobbeltroller må unngås i framtida.

Konklusjon

Vi konstaterer at det fortsatt er et betydelig politisk press for å innvilge søknader om utslipp av gruveavfall i fjordene. Det må fra nå av være faglige argumenter som skal legges til grunn for de avgjørelsene som skal tas.

Det tidligere Fiskeri- og kystdepartementet ble avviklet for et år siden, og inngår nå i det nye Nærings- og fiskeridepartementet. I den forbindelse stilte Norges Fiskarlag spørsmål om overføring av Fiskeri-

og kystdepartementets fagkompetanse innen gruveforurensning, petroleumsvirksomhet og plansaker (jfr. brev til statsråd Elisabeth Aspaker, datert 5. november 2013). Vi har ikke fått noe svar på vår henvendelse, men vi forutsetter at det nye departementet nå har etablert en like god kompetanse innen disse sentrale fagområdene, som det tidligere Fiskeri- og kystdepartementet hadde.

I denne saken er det nå klart at planene om utslipp av gruveavfall i Førdefjorden vil ødelegge viktige gyteområder for kysttorsk, kanskje også gyte- og/eller oppvekstområder for flere andre viktige arter. Utslippene vil også bli problematiske i forhold til mattrygghet og framtidig høsting og produksjon av sjømat. Etter vår oppfatning er konsekvensutredningen heller ikke gjennomført på rett grunnlag, og konsekvensutredningsforskriften er ikke fulgt fullt ut. Det er heller aldri sannsynliggjort at det omsøkte tiltaket vil være samfunnsøkonomisk lønnsomt. Etter all sannsynlighet vil det være klart ulønnsomt for samfunnet som helhet på lengre sikt.

Regjeringserklæringen slår fast at gruveindustrien fortsatt skal kunne benytte sjødeponi. Samtidig er det enighet om at norsk mineralnæring skal være blant verdens mest miljøvennlige. I realiteten betyr dette at det nå stilles betydelig strengere krav for å tillate evt. utslipp av gruveavfall, enn tidligere. Sjødeponi skal altså ikke godkjennes for enhver pris. Samtidig legger Regjeringserklæringen opp til at regjeringen skal forbedre fiskeri- og havbruksnæringenes rammebetingelser, styrke Norges stilling som sjømatnasjon og at regjeringen skal bygge sin politikk på respekten for kunnskap. Det slås også fast at regjeringen vil bygge sin politikk på forvalteransvaret og føre-var-prinsippet. Å godkjenne forslaget til reguleringsplan for Engebøprosjektet, vil etter vårt syn ikke være i samsvar med regjeringserklæringen.

Vi forventer at en kommende avgjørelse bygger på korrekte fakta og tverrfaglig kunnskap. Vi forutsetter også at en følger fagorganenes anbefalinger. Noe annet vil være svært uheldig, ikke bare i forhold til denne enkeltsaken, men også fordi det vil svekke tilliten til regjeringens politikk på miljø- og sjømatområdet, og redusere mulighetene for god sameksistens mellom norsk sjømatnæring og bergverksnæring i årene som kommer.

Til slutt minner vi om at Miljødirektoratet i sin uttalelse i saken slo fast: «*De negative miljøkonsekvensene av sjødeponiet som vi har identifisert vil i liten grad kunne reduseres gjennom krav i en eventuell tillatelse etter forurensningsloven*». Det vil med andre ord ikke kunne gjennomføres avbøtende tiltak, som vil ha noen særlig verdi for fjordmiljø og fiskebestander. Vi vet derfor nå nok til å avslå reguleringsplanen for gruvevirksomhet med utslipp i Førdefjorden. Dersom departementene har spørsmål til våre innspill og synspunkt, stiller vi gjerne på et møte der vi kan utdype vårt syn.

Med hilsen
NORGES FISKARLAG


Kjell Ingebrigtsen


Jan Skjærvø

Kopi til: Medlemslag, Stortingets næringskomite, Stortingets energi- og miljøkomite, Fiskeridirektoratet, Miljødirektoratet, Mattilsynet, Direktoratet for mineralforvaltning, NIFES, Havforskningsinstituttet, Nordic Mining AS, Naustdal kommune, Askvoll kommune, Sogn- og Fjordane fylkeskommune og Fylkesmannen i Sogn og Fjordane.